HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

שלא יהא חוטא נשכר ונתביה לעניים אמר רב מרי משום דהוי ממון שאין לו תובעים: **מתני'** [א]שור של פקח שנגח שור של חרש שוטה וקטן חייב ושל חרש שוטה וקטן שנגח שור של פקח פטור [ב]שור של חרש שוטה וקטן שנגח בית דין מעמידין להן אפוטרופוס ומעידין להן בפני אפוטרופוס נתפקח החרש נשתפה השוטה והגדיל הקטן חזר לתמותו דברי ר"מ רבי יוסי אומר [ג]הרי הוא בחזקתו [ד]שור האצטדין אינו חייב מיתה שנאמר [1]כי יגח ולא שיגיחוהו: **גמ'** הא גופא קשיא אמרת שור של חרש שוטה וקטן שנגח שור של פקח פטור אלמא אין מעמידין אפוטרופוס לתם לגבות מגופו אימא סיפא שור של חרש שוטה וקטן שנגח ב"ד מעמידין להם אפוטרופוס ומעידין להם בפני אפוטרופוס אלמא מעמידין להם אפוטרופוס לתם לגבות מגופו אמר רבא הכי קתני ואם הוחזקו נגחנין מעמידין להם אפוטרופוס ומעידין להן בפני אפוטרופוס ומשוינן להו מועד דכי הדר ונגח לשלם מעלייה מעליית מאן רבי יוחנן אמר מעליית יתומין רבי יוסי בר חנינא אמר [ה]מעליית אפוטרופוס ומי א"ר יוחנן הכי [ו]והאמר רב יהודה אמר רב אסי [י]אין נזקקין לנכסי יתומין אלא א"כ רבית אוכלת בהן ורבי יוחנן אמר או לשטר שיש בו רבית [ז]או לכתובת אשה משום מזוני איפוך רבי יוחנן אמר מעליית אפוטרופסין רבי יוסי בר חנינא אמר מעליית יתומין אמר רבא משום דקשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן משוית ליה לרבי יוסי בר חנינא טועה והא רבי יוסי בר חנינא [ב]דיינא הוא ונחית לעומקיה דדינא אלא לעולם לא תיפוך ומזיק שאני רבי יוחנן אמר מעליית יתומים דאי אמרת מעליית אפוטרופוס ממנעי

משום דהוי ליה ממון שאין לו תובעים. אי אמרת ליהוי דעניים מאן אתי תבע ליה לדינא אי תבע ליה עני א"ל לעני אחר יהיבנא ליה: **מתני' שור של חרש שנגח לשור של פקח פטור.** בגמ' מפרש דאין מעמידין אפוטרופוס לתם לגבות מגופו אבל בנזקי מועד מעמידין אפוטרופוס לשור היתומים להיות במקום הבעלים לקיים והועד בבעליו[ג] וגובים הנזק מנכסי הקרקע של יתומים אבל תם דגבייתו מגופו הוא והוא מטלטלין אין מעמידין אפוטרופוס לכך כדאמרינן בפ"ק (דף יד:) שוה כסף מלמד שאין ב"ד נזקקין אלא לנכסים שיש להם אחריות ואוקימנא ביתמי. ואיכא דאמר טעמא משום דפלגא נזקא קנסא ויתמי לאו בני קנסא נינהו וקשיא לי א"כ מאי לגבות מגופו דנקט ועוד לקמן בשמעתין [ע"ב] אמרינן במועד למ"ד צד תמות במקומה עומדת אינה נגבית מן היתומים מהאי טעמא ואי טעמא משום קנסא הוא במועד מי הוי קנסא הא לאו בחזקת שימור קיימי: **ומעידין בהן בפני אפוטרופוס.** וקס"ד השתא דהאי מעידין בהם דקאמר למגבי ח"נ תמות וקשיא רישא לסיפא ולאחר שלשה עדיות נעשה מועד ומשלם נ"ש מעלייה: **חזר לתמותו.** דקסבר רשות משנה. מועד שיצא מרשות זה ונכנס ליד בעלים אחרים הרשות משנה את דין העדאתו: **שור האצטדין.** שמיוחד לנגיחות ומלמדין אותו לכך: **גמ' אין מעמידין אפוטרופוס.** לשור תם של חש"ו להיות אפוטרופוס במקום בעלים לקיים והועד בבעליו ויגבה חצי נזקו מגופו: **הכי קאמר.** שור של חרש שוטה וקטן שנגחו והוחזקו נגחנין מעמידין להם אפוטרופוס ולא לגבות ח"נ אלא לשוייה מועד דכי הדר נגח משלם מעלייה: **אין נזקקין.** ב"ד לנכסי יתומין לגבות מהן כלום ואפילו שטר שכתב אביהם כדמפרש טעמא במס' ערכין [כב.] דיתמי לאו בני מעבד מצוה נינהו אלא נטר עד דגדלי ומפקי ליה וגבי והתם מותבינן ליה כמה תיובת' ושנינהו בשטר שיש בו רבית: **אלא אם כן רבית אוכלת בהן.** שלוה אביהן מנכרי ברבית דחיישינן להפסד שלהן ומוכרין בית דין מנכסיהן ופורעין אותו חוב: **משום מזוני.** שכל זמן שלא יתנו לה כתובה ניזונת משלהם: **דיינא הוא.** ולא קאמר דנזקקין לנכסי יתומים:

ממנעי

שלא יהא חוטא נשכר. והא דמשמע בפ"ק דכתובות (דף יא. ושם) דלית ליה לרבא האי טעמא גבי גיורת שנתגיירה פחותה מבת ג' שנים דמשמע ליה לרבא שאם היתה יכולה למחות כשהגדילה לא היה לה קנס לא דמי דהתם הוא דמן הדין אין לה קנס כלל ומשום שלא יהא חוטא נשכר לא אמר דניתן לה הואיל ומן הדין אין לה אבל הכא דמן הדין יש לה אלא משום דבעיא למקנסה סברא הוא דמשום שלא יהא חוטא נשכר מוקמינן לה אדינא ובפרק אלו נערות (כתובות דף לו:) אית ליה שלא יהא חוטא נשכר בבת ישראל שבויה משום דמוקמינן לה אקדושתה: **אין** מעמידין אפוטרופוס לתם לגבות מגופו. תימה מאי טעם דאין מעמידין דאין לומר משום דאין ב"ד נזקקין אלא לנכסים שיש להן אחריות כדאיתא בפ"ק (דף יד:) גבי שוה כסף ואוקמינן ביתמי דלא דמי כלל דהתם מיירי בהזיקו בחיי האב ומשום דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לב"ח ואין לומר נמי דהיינו טעם משום דפלגא נזקא קנסא ויתמי לאו בני קנסא נינהו דלמ"ד פלגא נזקא ממונא מאי איכא למימר ועוד אפילו במועד למ"ד צד תמות במקומה עומדת אינו גובה ח"נ של צד תמות [ט]ואע"ג דהתם לאו קנסא אלא דינא וגם אין לומר משום דאיהו גופיה כי מזיק פטור דפגיעתו רעה ממונו לא כ"ש ובמועד עבדי רבנן תקנה מפני תיקון העולם דכשהלכו בעליו למדינת הים יהבינן ליה דין חרש ואע"ג דלא שייך האי טעמא וגם אין לומר משום דמשתלם מגופו חשו חכמים שלא יפסיד שורו שהוא דבר מסויים אבל במועד דמשתלם מכל דבר לא חשו דהא לר' ישמעאל ב"ח הוא ויכול לסלוקיה בזוזי וי"ל דהטעם הוא כיון דחס רחמנא על התם שלא ישלם נ"ש הלכך לגבי יתמי חשו עלייהו וכן מי שהלכו בעליו למדינת הים כיון שאין להם בעלים גמורים אלא ע"י תקנת ב"ד בהעמדת אפוטרופוס אקילו ביה רבנן וכן המועד נמי בצד תמות אין מעמידין אפוטרופוס כיון דחס רחמנא עליה למ"ד צד תמות במקומה עומדת שאם אין השור שוה חצי נזקו אין משלם אלא מגופו: **אלמא** מעמידין אפוטרופוס. וא"ת ונימא דרישא כגון שלא היה אפוטרופוס בשעת נגיחה וי"ל דהא מילתא דפשיטא היא: **ואם** הוחזקו נגחנין. אין לפרש שנגחו שלש פעמים ומעמידין אפוטרופוס שאם יגח רביעית ישלם נ"ש דהניחא אי ליעודי תורא בעינן אלא אי ליעודי גברא בעינן לא אייעד [ד]באותה נגיחה ועוד דהאי תנא סבר רשות משנה כדקתני סיפא חזר לתמותו וצ"ל דהוחזקו נגחנים רשעים ומשתגעים ליגח כי ההיא דלקמן דשאלו בחזקת תם דמוקי כגון שהכיר בו שהוא נגחן ואפילו הוחזקו נגחנים ג' פעמים לא יעשה מועד עד שיחזור ויגח שלש פעמים ברשות אפוטרופוס: **ורבי** יוחנן אמר או לשטר שיש בו רבית. וא"ת והא טעמא דאין נזקקין משום דחיישינן לצררי כדמפרש רב הונא בריה דרב יהושע בפרק גט פשוט (ב"ב דף קעד. ושם) והתם פסקינן הלכתא כוותיה והכא לא שייך טעמא דצררי ורבא דהכי נמי מפ' טעמא בפ' שום היתומים (ערכין דף כב. ושם) משום שובר והכא לא שייך כלל וא"כ אמאי הוי דרבי יוסי בר חנינא טועה וי"ל ר' יוחנן קאמר בכל ענין אין נזקקין בין במלוה הבאה מחמת עצמה ומשום דאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין ויתומים כשלא בפני בעל דין דמי כדמוכח בהגוזל בתרא (לקמן דף קיב.) גבי [ה]חמוה דרבי ירמיה ובין במלוה הבאה מחמת אביהם ואפילו בשטר המקוייס אין נזקקין משום שובר וצררי וא"ת אדפריך משוית ליה לר' יוסי בר חנינא טועה תקשה מר' יוסי בר חנינא אדרבי יוסי בר חנינא דאמר בהגוזל בתרא (שם:) גבי הא דאמר ר' יוחנן וכי מקבלין עדות שלא בפני בעל דין קבלה מיניה ר' יוסי בר חנינא כגון שהיה חולה או עדים חולים או שהיו עדיו מבקשים ללכת למדינת הים ושלחו לו ולא בא אבל בענין אחר לא וי"ל דשמא הוא מדמה קטנים להא: **דאי** אמרת מעליית אפוטרופוס ממנעי ולא עבדי. מכאן מדקדק הר"ר חיים דאפוטרופסין לא משלמי אפילו פשעו בשל יתמי דהא הכא פשע בשור האפוטרופוס ואפ"ה מפטרי ומה שהאפוטרופוס נשבע ליתמי כדמשמע בהניזקין (גיטין דף נב. ושם:) היינו שלא עכב כלום משלהם אבל אין נשבעין שלא פשעו דאפילו פשעו פטורים והר"ר שלמה בחור ב"ר יוסף דקדק דמשלמי בפשיעה מההיא דהמפקיד (ב"מ דף מב: ושם[ו]) דההוא תורא דלא ה"ל ככי ושיני וקאמר נימא לאפוטרופוס זיל שלים אמר אנא לבקרא מסרתיה משמע דאם פשע משלם והשתא קשה אהדדי ואור"י דודאי מחייב אפוטרופוס לשלם בפשיעה ולא ממנעי בין מינהו אבי יתומים בין מינהו בית דין כדמפרש

טעמא

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פ"ו מהלכות נ"מ הלכה ג סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סי' תו סעיף ה:

כא ב מיי' שם הלכה ג:

כב ג מיי' שם הלכה ו:

כג ד מיי' שם הלכה ה ועיין בהשגות ובמ"מ ופ"י הלכה ח:

כד ה מיי' שם הלכה ד:

כה ו ז מיי' פי"ב מהל' מלוה ולוה הלכה ג סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קי סעיף א:

מסורת הש"ס

א) ערכין כב., ב) [לקמן נג. ב"מ קיז:], ג) [שמות כא], ד) [באותן נגיחות כל"ל], ה) [צ"ל בר חמוה]., ו) [ד"ה נימא],

תורה אור השלם

1. וְכִי יִגַּח שׁוֹר אֶת אִישׁ אוֹ אֶת אִשָּׁה וָמֵת סָקוֹל יִסָּקֵל הַשּׁוֹר וְלֹא יֵאָכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ וּבַעַל הַשּׁוֹר נָקִי: שמות כא כח

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אין כו' ואע"ג דהתם לאו קנסא. וכ"כ תוס' לקמן דף מה ע"ב ד"ה לא:

מוסף רש"י

שור האצטדין. מנגח והורג אנשים ושחוק הוא להם (ע"ז טז.). אין נזקקין לנכסי יתומין. למוכרן, אלא א"כ רבית אוכלת בהן. שהיו מחויבין לעובד כוכבים מעות ברבית (ערכין כב.). משום מזוני. דכל זמן שאינה גובה כתובתה נזונית משלהם והוי פסידא דידהו (שם).

רבינו חננאל

מתני'. שור של פיקח שנגח שור של חרש שוטה וקטן חייב. הא גופה קשיא אמרת שור חרש כול', ואוקמה רבא הכי, שור חרש שוטה וקטן שנגחו שור שלפיקח פטור, ואם הוחזקו נגחנין מעמידין להן אפטרופין ומעידין להן בפני אפטרופא ומשוינן ליה מועד דכי הדר נגח ישלם מן העלייה. ר' יוחנן אמר מעליית יתומים דא"כ מימנעי ולא עבדי. וק"ל כר' יוחנן, וכן פסק ר"ח ז"ל. ר' יוחנן אמר מעליית יתומין. ואע"ג דפליג רבי יוסי בר חנינא עליה ואמר מעליית אפיטרופא, ואמר ר' יוסי דיינא הוא ונחית לעומקא דדינא, בהא קיימ' לן כר' יוח'.